

KS. RYSZARD KAMIŃSKI

POWOŁANIE KATOLIKÓW ŚWIECKICH

Powołanie ludzi świeckich należy do wielkich tematów Soboru Watykańskiego II. Do tego nauczania soborowego nawiązał po dwudziestu latach VII Synod Biskupów, obradujący w Rzymie w 1988 r., oraz ukazująca dorobek tegoż Synodu adhortacja apostolska Jana Pawła II *Christifideles laici* (ChL). Adhortacja ta, zwana „vademecum dla świeckich”, łączy różne tematy poruszone i pogłębione na VII Synodzie Biskupów w jeden tekst organiczny, który naświetla wszystkie aspekty powołania i misji chrześcijan świeckich. Ten ważny dokument przekazuje nie tylko naukę o laikacie, przedstawiając w zwięzłym ujęciu doktrynę zawartą w dokumentach soborowych, zwłaszcza w Konstytucji dogmatycznej o Kościele (KK; zwłaszcza rozdz. IV), Dekrecie o apostołstwie świeckich (DA) i Konstytucji o Kościele w świecie współczesnym (KDK), ale także wyznacza katolikom świeckim program działania¹.

1. CECHY POWOŁANIA WSPÓLNE DLA LUDZI ŚWIECKICH, DUCHOWNYCH I ZAKONNIKÓW

Pierwszym przymiotem wspólnym wszystkim członkom Ludu Bożego jest przyjęcie chrztu świętego². Przez chrzest dokonuje się włączenie czło-

Ks. prof. dr hab. RYSZARD KAMIŃSKI – kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej i kurator Katedry Duszpasterstwa Rodzin w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: ul. Chopina 23/8, 20-023 Lublin; e-mail: teopast@kul.lublin

¹ J. D y d u c h. *Kim jest wierny świecki?* „Ateneum Kapłańskie” 82:1990 nr 487 s. 375-376. Według Jana Pawła II „Synod [Biskupów] w ciągu swoich prac nieustannie odwoływał się do Soboru Watykańskiego II, którego nauczanie o świeckich okazało się po dwudziestu latach zadziwiająco aktualne, a niekiedy wręcz profetyczne” (ChL 2).

² Według Konstytucji dogmatycznej o Kościele „pod nazwą ludzi świeckich rozumie się wszystkich wiernych chrześcijan nie będących członkami stanu kapłańskiego i stanu zakonnego prawnie ustanowionego w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy jako wcieleni przez

wieka w Chrystusa i jego Mistyczne Ciało, którym jest Kościół. Dlatego chrześcijanin świecki to przede wszystkim człowiek ochrzczony. Chrzest jest źródłem sakralnego charakteru Ludu Bożego, do którego przynależą ludzie świeccy (ChL 10-11).

Z wszczęciem w Chrystusa i w Kościół związany jest drugi przymiot powołania wiernych, a mianowicie uczestnictwo każdego chrześcijanina, duchownego i świeckiego, w potrójnym urzędzie Chrystusa i Kościoła: urzędzie kapłańskim, prorockim i królewskim (ChL 14). Uczestnictwo to określa prawa i obowiązki każdego chrześcijanina w zakresie sprawowania kultu Bożego, nauczania i służby w szerzeniu Królestwa Bożego oraz pewnego wpływu na działalność instytucji kościelnych poprzez wyrażanie opinii, kształtowanie zwyczajów kościelnych i chrześcijańskiego stylu życia³.

Z tego potrójnego uczestnictwa w urzędzie Chrystusa i Kościoła wywodzi się trzecia cecha powołania wiernych – posłannictwo w Kościele i w świecie, czyli to wszystko, co określamy mianem apostołstwa. Posłannictwo to laikat wypełnia na sposób właściwy ludziom świeckim (ChL 15).

Trzy wymienione cechy odnoszą się tak do katolików świeckich, jak do duchownych i zakonników⁴.

2. CECHY POWOŁANIA WŁAŚCIWE LUDZIOM ŚWIECKIM

Nauczanie soborowe podaje dwie cechy wyróżniające ludzi świeckich spośród innych członków Kościoła. Stanowią one specyficzne przymioty ludzi świeckich, jakby swoistą różnicę gatunkową, określaną przez dokumenty soborowe i adhortację apostołską *Christifideles laici* „charakterem świeckim” (KK 31; ChL 9). Na świecki charakter powołania ludzi świeckich składają się: Boże powołanie do pozostania w świecie, bo tam ich Bóg powołuje, oraz uświęcenie świata od wewnątrz jego struktur.

Konstytucja dogmatyczna o Kościele opisuje to w następujący sposób: „zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego im powołania, jest szukać Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po

chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży i stawszy się na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i w świecie” (KK 31).

³ R. K a m i ń s k i. *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*. Lublin 1997 s. 185-210.

⁴ E. W e r o n. *Czy istnieje Boże powołanie do świeckiego stanu życia*. „Collectanea Theologica” 61:1991 fasc. 1 s. 128.

myśli Bożej. Żyją oni w świecie, to znaczy pośród wszystkich razem i poszczególnych spraw i obowiązków świata, i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego, z których niejako utkana jest ich egzystencja. Tam Bóg ich powołuje [...] aby przyczyniali się do uświęcenia świata” (KK 31). W ten sposób Sobór Watykański II, a za nim adhortacja apostolska *Christifideles laici* naucza nie tylko o tym, że świeccy chrześcijanie mają właściwe im powołanie i że jest to powołanie dane od Boga, ale ukierunkowane ku światu (KK 31; ChL 15)⁵.

Ludzie świeccy z tytułu Bożego powołania pozostają w świecie, w przeciwieństwie do kapłanów i zakonników, którzy na mocy Bożego powołania jakby „wychodzą ze świata”. Pozostawanie ludzi świeckich w świecie nie jest dziełem przypadku czy braku powołania do spraw wyższych. Jest to działanie zaplanowane i zamierzone przez Boga. Ten świecki stan życia zakłada określoną rolę w Kościele i w świecie. Wskazuje też na odpowiednią pozycję w sprawach doczesnych. Ludzie świeccy nie żyją wyłącznie dla rzeczywistości transcendentnej. Pozostawanie w świecie polega na życiu w zwykłych warunkach życia społecznego, rodzinnego i zawodowego. To wszystko kształtuje ich psychikę oraz ma wpływ na typ religijności człowieka świeckiego. Ludzie świeccy poprzez pracę zawodową i zaangażowanie gospodarcze i społeczno-polityczne wchodzą głęboko w sprawy doczesne i jako ludzie ochrzczeni christianizują świat⁶.

Ludzie świeccy, na mocy specyficznego powołania, uświęcają świat od wewnątrz – uświęcają od wewnątrz życie rodzinne, ekonomiczne, polityczne, społeczne itd. Prezbiterzy i zakonnicy nie mają do tych spraw bezpośredniego dostępu. W tym sensie uświęcanie świata jest w swojej istocie głównie dziełem ludzi świeckich. Dlatego Konstytucja dogmatyczna o Kościele, powołując się na *List do Diogneta* (KK 38, przyp. 9), stwierdza: „czym dusza jest w ciele, tym niechaj będą w świecie chrześcijanie”⁷. Aktualne uwarunkowania wskazują na potrzebę realizowania tej zasady w dzisiejszym świecie.

Ludzie świeccy, w sposób szczególnie ukierunkowani ku światu, stanowią pomost łączący Kościół ze światem. Tylko przez ten pomost może słowo Boże i świadectwo życia chrześcijańskiego dotrzeć do ludzi z różnych grup społecznych, w tym także z niewierzącymi⁸. Bez ludzi świeckich byłby niezdolny do pełnienia swojej zbawczej misji wobec świata. Nie miałby

⁵ Tamże s. 128.

⁶ T e n ż e. *Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich*. Warszawa 1980 s. 13-14.

⁷ *Epistola ad Diognetum* 6. Ed. I. Funk s. 400.

⁸ W e r o n. *Teologia życia wewnętrznego* s. 14-15.

środka kontaktu, pomostu i pasa transmisyjnego. Wprawdzie duchowni i zakonnicy powołani są do uświęcania świata, ale mają to czynić w inny sposób niż ludzie świeccy. Ludzie świeccy czynią to od wewnątrz struktur świata, na kształt zaczynu ewangelicznego, który wnika w ciasto świata, aby go przepoić duchem Ewangelii (KK 31). Duchowni też mają przyczyniać się do uświęcenia życia publicznego, rodzin i społeczeństwa, ale czynią to bardziej od zewnątrz, czyli pośrednio, np. przez sprawowanie sakramentów, przepowiadanie słowa Bożego i przykład życia chrześcijańskiego.

3. POWOŁANIE WŁASNE KATOLIKÓW ŚWIECKICH

Według nauczania soborowego, potwierdzonego na Synodzie Biskupów w 1987 r., istnieje własne powołanie ludzi świeckich do życia w świecie, czyli w konkretnych warunkach życia rodzinnego, zawodowego, społecznego itd. Te zadania w zakresie doczesności Synod jeszcze bardziej uwypatnił i uściślił (ChL 15-16). To odrębne powołanie ludzi świeckich w Kościele polega na wezwaniu ich do porządkowania i zawiadywania sprawami doczesnymi, aby dokonywały się zgodnie ze zbawczym planem Bożym. W tym obszarze inicjatywa wiernych świeckich jest konieczna, aby życie gospodarcze, społeczne i polityczne mogło rozwijać się zgodnie z zasadami chrześcijańskiej wiary. Przynależy to do zadań całego Ludu Bożego, ale dla wiernych świeckich jest to zadanie pierwszorzędne⁹. Chrześcijanie świeccy znajdują się na najbardziej wysuniętym przyczółku życia Kościoła. To oni znajdują się tam, gdzie Kościół styka się z niewierzącym światem (KKK 899). Od ich świadomości, że nie tylko przynależą do Kościoła, ale są Kościołem, i od ich zaangażowania w sprawę Kościoła i świata zależy apostołski sukces.

W Ludzie Bożym wszyscy chrześcijanie mają tę samą godność ochrzczonych i to samo powołanie, ale różnią się ich charyzmaty, role i pełnione funkcje. Misja Kościoła jest pomyślnie wykonywana wtedy, gdy wykonawcy różnych ról połączą swoje siły. Pomyślność Kościoła zależy od zróżnicowania ról oraz wzajemnej zależności tych ról w służbie temu samemu posłannictwu. Gdyby różnorodność ról została zlikwidowana, doprowadziłoby to do ujednoczenia, które bardzo zuboża. Natomiast przewaga którejkolwiek

⁹ Tenże. *Laikat w nowym Katechizmie Kościoła*. „Collectanea Theologica” 65:1995 fasc. 4 s. 135-136.

z ról z uszczerbkiem dla innych prowadzi do klerykalizmu lub antyklerykalizmu czy laicyzmu, które wprowadzają podział i chaos. Podobnie niebezpieczna jest wymiana ról, czyli klerykalizacja laikatu i laicyzacja kleru. Sytuacja taka wprowadzałaby chaos i uderzałaby w tożsamość Kościoła. Tylko harmonia w różnorodności może nadać roli laikatu prawdziwe znaczenie¹⁰.

Harmonia różnych ról jest owocem dobrej praktyki eklesjalnej. Dlatego duchownych zachęca się, aby rozpoznawali łaski właściwe ludziom świeckim i pozostawili im czas na swobodne działanie w wypełnianiu ich specyficznego powołania (zob. KK 30; 37) oraz zważali na ich rady i obdarzali ich odpowiedzialnością nie tylko we wdrażaniu zadań, ale także w podejmowaniu decyzji. Wierni świeccy natomiast muszą uczyć się współpracy z pełniącymi posługę, których źródłem są święcenia kapłańskie

4. ŚWIAT I KOŚCIÓŁ MIEJSCEM REALIZACJI POWOŁANIA WIERNYCH ŚWIECKICH

W adhortacji apostoelskiej *Christifideles laici* świat jest ukazany jako „ewangeliczna winnica”¹¹. Bóg wzywa do pracy w tej winnicy kapłanów, zakonników, zakonnice i świeckich, powierzając im do wykonania odpowiedzialne zadania. Apel Chrystusa: „Idźcie i wy do winnicy mojej” (Mt 20, 4) adhortacja *Christifideles laici* odnosi, za Soborem Watykańskim II, do wszystkich, przede wszystkim jednak do ludzi świeckich.

Świat ukazany przez adhortację ma wiele problemów. Świat jest rozdarty nienawiścią i wojnami; wstrząsany terroryzmem i konfliktami; nękany wyścigiem zbrojeń i cywilizacją śmierci. Deptana jest w świecie godność osoby ludzkiej, gwałcone są jej podstawowe prawa, zagrożone jest jej życie od poczęcia aż do późnej starości. Wielu ogarnęła obojętność religijna i ateizm, wielu uległo zeświecczeniu. Człowiek, zafascynowany postępem technicznym, niejednokrotnie porzuca Boga, a na Jego miejsce wprowadza bóstwa¹².

¹⁰ L. M. Naves. *Kilka myśli o roli laikatu według dokumentów Vaticanum II*. „Znak” 36:1984 nr 351-352 s. 264.

¹¹ Jest ona przedstawiona w przypowieści Chrystusa o zaproszonych do pracy w winnicy: „Ewangeliczna przypowieść ukazuje naszym oczom rozległą winnicę oraz rzesze ludzi, mężczyzn i kobiet, wezwanych przez Boga i wysłanych tam do pracy. Winnicą jest cały świat, który winien zostać przemieniony zgodnie z planem Bożym w perspektywie przyjścia Królestwa Bożego” (ChL 1).

¹² D y d u c h. *Kim jest wierny świecki?* s. 365-366.

Obraz świata ukazany przez adhortację *Christifideles laici* jest pełen problemów, ale nie jest beznadziejny, bo nic nie zdołało wymazać z duszy współczesnych ludzi pragnienia sacrum, a człowiek poddany różnym zniewoleniom pragnie poszanowania swojej godności. Do takiego świata wzywa Chrystus świeckich. Nawołuje ludzi świeckich, aby nie trwali w bezczynności, ale zaangażowali się w sprawy doczesne, które czekają na ich skuteczną interwencję. Z tej interwencji ma powstać odnowa świata, odnowa porządku doczesnego inspirowana duchem Ewangelii.

Katolicy świeccy swoim zaangażowaniem mają uświęcać świat, eliminować z niego zło, nadając sprawom świeckim wymiar Boży. Na tym polega ich charakter świecki, ich świeckość, która jest cechą wyróżniającą ich od innych. Oznacza ona wybranie Boże, którego celem jest kontynuacja odkupieńczego dzieła Chrystusa, które mając na celu zbawienie ludzi, obejmuje także odnowę porządku doczesnego¹³.

Wierni świeccy mają prawo i obowiązek włączania się w życie i działalność Kościoła. Chociaż sprawę obszaru działania ludzi świeckich adhortacja *Christifideles laici* ujmuje w perspektywie Kościoła jako Wspólnoty o zasięgu uniwersalnym, to jednak bezpośrednim terenem działalności ludzi świeckich jest Kościół partykularny, utożsamiający się przede wszystkim z diecezją, a konkretyzujący się w parafii. Diecezja i parafia stanowią przejaw Kościoła powszechnego. Dlatego wierni świeccy muszą być otwarci na aktywność o zasięgu pozalokalnym, jeżeli tylko władza kościelna o taką aktywność zaapeluje (ChL 25-26)¹⁴.

5. UOBECNIANIE I UŚWIĘCANIE KOŚCIOŁA W ŚWIECIE ZADANIEM KATOLIKÓW ŚWIECKICH

„Zadaniem ludzi świeckich [...] jest szukać Królestwa Bożego zajmując się sprawami świeckimi i kierując się nimi po myśli Bożej” (KK 31). Ludzie świeccy mają formować świat, w którym żyją, według wskazań Ewangelii (KK 31) i uświęcać go działając jako chrześcijanie (KK 33-34). Owo uświęcanie świata przez wiernych świeckich należy rozumieć jako przeniesienie wartości chrześcijańskich (KDK 43), chryścianizację świata

¹³ Tamże s. 366-368.

¹⁴ S. Nagy. *Świeccy w komunijnej wspólnotie Kościoła*. „Ateneum Kapłańskie” 82:1990 nr 487 s. 383-384.

doczesnego, wiązanie go z Bogiem Stwórcą i Odkupicielem, budowanie Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świata ziemskiego. Dzięki działaniu wiernych świeckich Kościoł staje się sakramentem zbawienia dla świata (KDK 45).

Katolicy świeccy powinni dbać o uświęcanie świata w różnych dziedzinach swego życia. Dzięki uczestnictwu w kapłaństwie Chrystusa całe ich życie może mieć wartość zbawczej ofiary. Dokument soborowy przedstawia to w następujący sposób: „Wszystkie bowiem ich uczynki, modlitwy i apostołskie przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek ducha i ciała, jeśli odbywają się w Duchu Świętym, a nawet utra-pienia życia, jeśli cierpliwie są znoszone, stają się duchowymi ofiarami mi-łymi Bogu przez Jezusa Chrystusa” (KK 34). Jak w życiu Chrystusa, naj-wyższego Kapłana, całe Jego życie miało wartość zbawczą, ale jej ukorono-waniem była ofiara Krzyża, tak i w życiu ludzi świeckich ofiary ich życia składane są w eucharystycznym obrzędzie wraz z Ofiarą Ciała Pańskiego (KK 34).

Katolicy świeccy „pełnią też swoje kapłaństwo przez przyjmowanie sa-kramentów, modlitwę, dziękczynienie, świadectwo życia, zaparcie się siebie i czynną miłość” (KK 10). Katolicy świeccy mocą swego kapłaństwa po-wszechnego mogą w nadzwyczajnych okolicznościach udzielać chrztu, prze-wodniczyć modlitwom liturgicznym, rozdzielać Komunię świętą, sprawować posługę słowa Bożego, małżonkowie zaś są szafarzami sakramentu małżeń-stwa (ChL 23; KPK kan. 230 § 3)¹⁵.

Funkcję kapłańską wierni świeccy spełniają także w małżeństwie i rodzi-nie. Sobór nie zawahał się nazwać rodziny „domowym sanktuarium Kościo-ła” (DA 11). Dzieje się tak wówczas, gdy „chrześcijańscy małżonkowie są dla siebie nawzajem, dla swoich dzieci i innych domowników współpracownikami łaski i świadkami wiary. Oni są pierwszymi zwiastunami wiary i wychowania swoich dzieci: słowem i przykładem przysposabiają je do ży-cia chrześcijańskiego i apostołskiego” (DA 11).

Powołanie katolików świeckich ujawnia się także w uczestnictwie w nau-czycielskiej funkcji Chrystusa. Chrystus bowiem „pełni swe prorocze zadanie [...] nie tylko przez hierarchię, ale także przez świeckich, których po to usta-nowił świadkami oraz wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa” (KK 35). Ludzie świeccy głoszą Ewangelię swoim życiem chrześcijańskim, następnie

¹⁵ B. Pylak. *Powołanie ludzi świeckich w świetle wypowiedzi II Soboru Watykańskiego II*. „*Analecta Cracoviensia*” 8:1976 s. 183-184.

słowem (KK 12). W rodzinie są „dla siebie nawzajem i dla swoich dzieci świadkami wiary i miłości Chrystusowej” (KK 35). W życiu społecznym głoszą Chrystusa swoją chrześcijańską postawą wobec spraw świata doczesnego i rozwiązywaniem jego problemów w duchu Ewangelii (KK 31; DA 7; ChL 23).

Katolicy świeccy, uczestnicząc w funkcji pasterskiej Chrystusa, realizują swoje specjalne powołanie, zwyciężając „władztwo grzechu” (KK 36), uzdrawiając „istniejące na świecie urządzenia i warunki, jeśli one skłaniają do grzechu” (KK 36). W skali społecznej chrześcijanie świeccy ujawniają swoje uczestnictwo w pasterskiej funkcji Chrystusa, rozwijając naukę, technikę, kulturę, cywilizację, przekształcając świat i podporządkowując go dobru człowieka. Jak Chrystus przyszedł na świat nie po to, by mu służyli, lecz aby służyć, tak samo Kościół, a więc i jego świeccy członkowie, swoją pasterską funkcję realizuje w formie służenia światu i jego potrzebom (KK 36).

ZAKOŃCZENIE

Ludzie świeccy, uczestniczący w trojakim urzędzie Chrystusa i Kościoła, realizują swoje powołanie przez obecność i chrześcijańskie działanie w świecie. Świat i wymogi życia modyfikują w swoisty sposób ich chrześcijańskie powołanie. Tym różnią się od osób stanu kapłańskiego i zakonnego. Wprawdzie dzielą z nimi wspólną godność chrześcijańską, budują jedno Królestwo Boże, czynią to jednak w sposób sobie tylko właściwy i w dziedzinach, które reprezentują: w życiu małżeńskim i rodzinnym, kulturze, sztuce, sprawach gospodarczych, pracy zawodowej, instytucjach politycznych i stosunkach międzynarodowych (DA 7). Obecność katolików świeckich w tych dziedzinach ludzkiego życia jest szczególna, a ich działalność apostołska konieczna. Żyjąc w świecie i formując go wedle myśli Bożej, realizują swoje powołanie szczegółowe, które jest konkretną formą ich powołania chrześcijańskiego¹⁶.

¹⁶ Tamże s. 185.

BIBLIOGRAFIA

- D y d u c h J.: Kim jest wierny świecki? „Ateneum Kapłańskie” 82:1990 nr 487 s. 365-376.
- K a m i ń s k i R.: Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym. Lublin 1997.
- N a v e s L. M.: Kilka myśli o roli laikatu według dokumentów Vaticanum II. „Znak” 36:1984 nr 351-352 s. 258-266.
- N a g y S.: Świeccy w komunijnej wspólnoty Kościoła. „Ateneum Kapłańskie” 82:1990 nr 487 s. 377-387.
- P y l a k B.: Powołanie ludzi świeckich w świetle wypowiedzi II Soboru Watykańskiego II. „Analecta Cracoviensia” 8:1976 s. 177-188.
- W e r o n E.: Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich. Warszawa 1980.
- Czy istnieje Boże powołanie do świeckiego stanu życia. „Collectanea Theologica” 61:1991 fasc. 1 s. 126-132.
- Laikat w nowym Katechizmie Kościoła. „Collectanea Theologica” 65:1995 fasc. 4 s. 128-137.

THE VOCATION OF LAY CATHOLICS

S u m m a r y

Lay people who participate in the triple office of Christ and the Church realize their vocation by their presence and by being active in the world. The world and the requirements of life modify their Christian vocation in a particular way. This differs them from the clergymen. Although they share a common Christian dignity and they build the same Divine Kingdom, they do it in a way that is peculiar to them and in the domains they represent: in marital and family life, in culture, art, economy, careers, political institutions and international relations (Decree on the Apostolate of the Laity, 7). The presence of lay Catholics in these fields of human life is something particular, and their apostolic activities are necessary. By living in the world and shaping it according to God's thought they realize their detailed vocation, which is an actual form of their Christian vocation.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: powołanie chrześcijańskie, katolicy świeccy.

Key words: Christian vocation, lay Catholics.